



El retorn de Ricard Guinó, gironí universal

Josep Clara

*En aquesta pàgina,
un autoretrat de 1915.
A l'altra,
un autoretrat de 1918
i l'escultura
de Renoir assegut.*

Arran de les darreres Fires i Festes de Sant Narcís, les sales municipals d'exposició ubicades a la Rambla han presentat una selecció representativa de l'obra de Ricard Guinó i Boix, artista nat a Girona l'any 1890 i traspasat a Antony (França) el 1973, que serveix per recuperar un personatge important de l'art contemporani i també perquè el seu nom sigui reconegut a la ciutat on va néixer (1).

L'etapa gironina

Guinó era fill d'un fuster —Francesc Guinó i Anglada, natural de Tortellà— que tenia el taller a la plaça de Sant Josep. Si l'ofici del pare pot ajudar a explicar l'afecció del fill a la talla i l'escultura, el talent que aquest demostrà a l'Escola Municipal d'Arts i Oficis va justificar la continuïtat dels estudis artístics a Barcelona, on del 1906 al 1909 va concórrer a la Llotja i estudià amb Eusebi Arnau.

Per les Fires del 1908, Guinó exposà les seves obres en una mostra col·lectiva, organitzada conjuntament amb l'arquitecte Rafael Masó i el pintor Joan Baptista Corominas, a la sala del Foment de la Indústria, el Comerç i la Propietat, del carrer dels Ciutadans. Segons Carles Rahola, els tres amics van transformar la sala on sovint es debatien proble-

mes econòmics en un petit temple artístic. I, referint-se a l'escultor, afegia: «Poques són les obres que aquí ha exposades; jo veig en elles la trassa d'una mà segura y delicada. És també, com En Corominas, un exemple de vocació y d'autoeducació. Com ell



sent quelcom que l'empeny y fa alada la seva peregrinació ascendent. Aquesta és la clau y aquest és el miracle. Lo demás ve en cabat; és la protecció digna en aquell en qui les promeses ja esclaten en obres sentides. Cal qu'aquesta noble protecció advingui; cal que En Guinó, com també el seu company, pugui veure dilatar-se nous horitzons y sentir palpitanants del batec immortal, en la llum eterna que les envolcalla, les obres mestres. Que quedi quelcom d'aquesta exposició més que una bella recordansa; que algú amb prestigi prengui l'iniciativa per realisar lo que insinuo. Baldament siguin aquestes pobres paraules meves el resscò de lo que hagin pensat molts devant d'aquestes ofrenes de dos esperits joves y conscients» (2).

Per tal d'ampliar els horitzons, Guinó va haver de deixar Girona, ciutat petita, limitada, i grisa com la pedra dels seus monuments. I com Eiximenis, *Margarit* o *Vicens Vives*, esdevingué un gironí universal, i assolí una projecció en el món de la cultura europea, precisament perquè no es quedà a Girona. Miquel de Palol explicà prou bé les limitacions del medi en què es movia al començament: «En Guinó era un dels escultors més fermes i més personals de la primera dècada de segle; treballava, però, encongit en la

tasca manual obrera d'ajudar el seu pare en el taller de fusteria que tenien a la plaça de la Mercè (*sic*), i la seva rebel·lió només la deixava entreveure estant entre nosaltres. Guinó vivia en una baralla constant entre el ser i el no ser, com la de tants fills de pares botiguers que es debatien entre la incomprensió dels seus i el seu deure» (3).

L'oportunitat li arribà el 1910, quan Prudenci Bertrana el presentà al gran escultor rossellonès Aristides Maillol, amb el qual marxà definitivament a París.

Abans, però, de deixar la ciutat natal, hi exposà per acomiadar-se'n. La mostra va presentar-la a la sala d'Art Modern, i entre les escultures hi havia les

figures de Xavier Montsalvatge, Miquel de Palol i Ramon Puig. Carles Rahola (4) i Rafael Masó (5) li dedicaren sengles comentaris on no hi mancaven les paraules sentides de comiat. El primer va escriure: «Que totes les imatges que enriqueixen la teva ànima tinguin una gloriosa plasmació, y pugues tornar aviat a la nostra terra amb el prestigi d'una obra on palpiti l'eterna bellesa que trameteren a llurs marbres els divins fills de l'Hèlade».

En aquell moment ningú no pensava que el comiat fos definitiu. Qui ho havia de dir que Ricard Guinó es faria francès i que la voracitat xovinista dels francesos el convertiria en Richard Guinó després de fer-se famós?

En l'ambient de París

Allò que Girona no oferia, Guinó ho trobà fàcilment a París, on a part de freqüentar Maillol, de qui fou ajudant fins el 1913, rebé lliçons de Maurice Denis, el famós pintor fauvista, i hi exposà amb èxit (6).

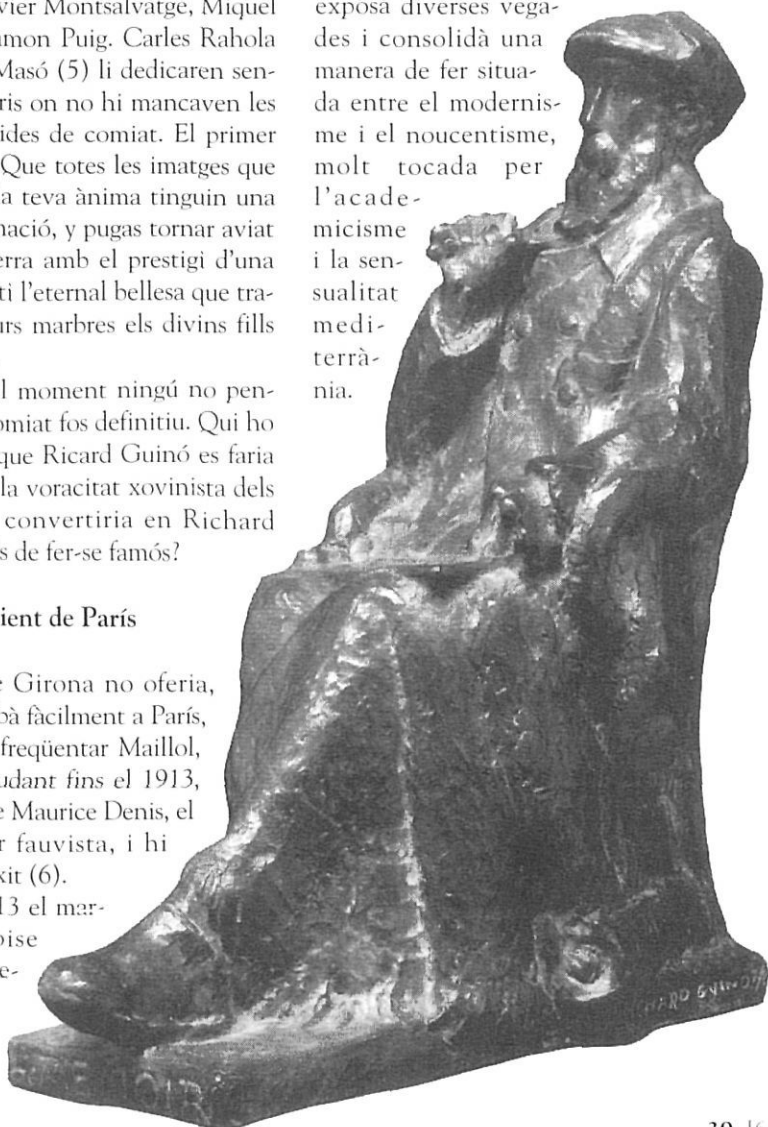
L'any 1913 el marxant Ambroise Vollard el presentà a Auguste Renoir, pintor

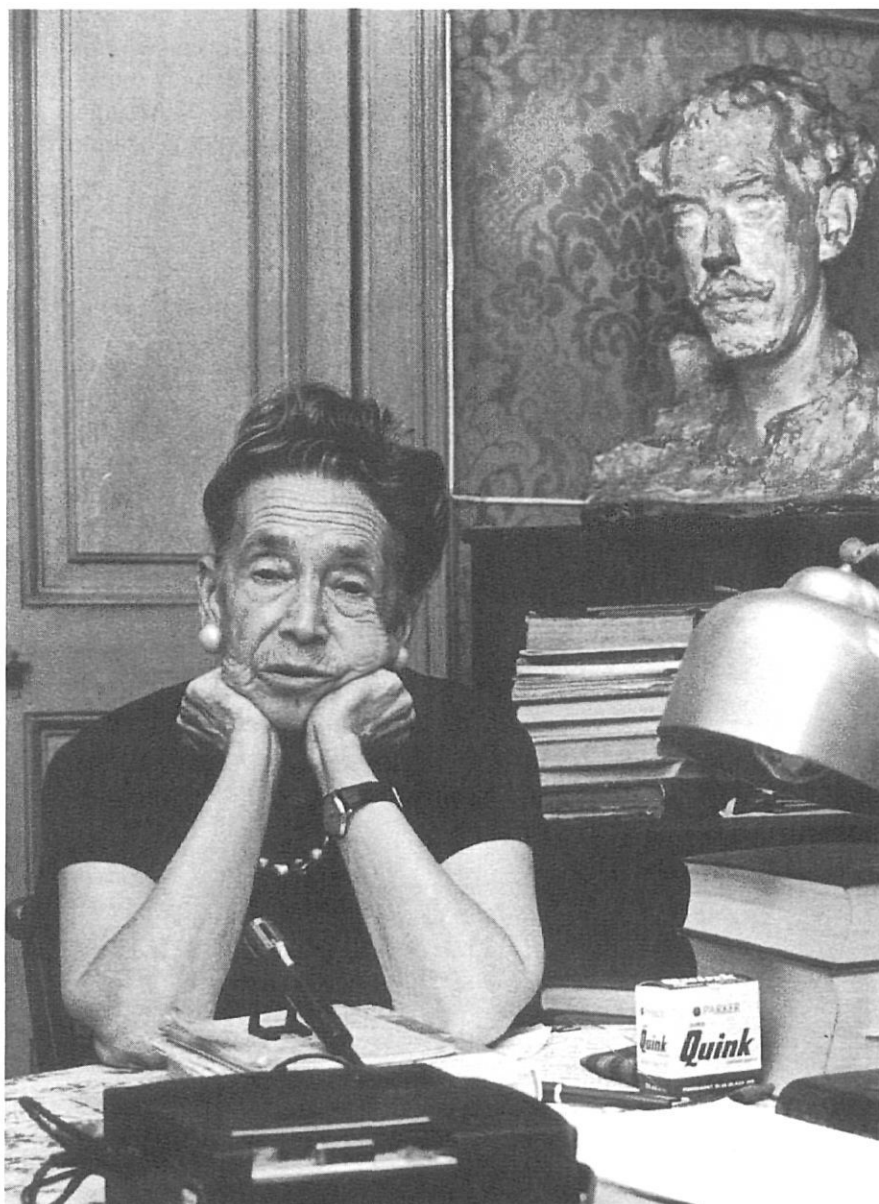
impressionista de fama que es trobava en una situació d'invalidesa progressiva, i s'inicià una etapa de col·laboració profunda. Guinó esdevingué les «mans» del pintor, el qui materialitzà l'obra escultòrica de Renoir.

Ricard Guinó, tot primer, va ser un anònim col·laborador de l'artista francès. Però la imatge del perfecte artesà, receptor sensible de la idea d'un Renoir en cadira de rodes, era massa interessada i esquemàtica. Per això l'any 1917, Guinó va poder veure després d'un procés força sonat com li era reconeguda la copaternitat de les escultures realitzades, i com la seva obra suscitava estudis documentats en les publicacions franceses.

A part d'aquesta obra realitzada en col·laboració entre el 1913 i el 1918 (Renoir morí el 1919), l'escultor gironí demostrà la seva vàlua en les obres unipersonals, com en el retrat de cos sencer de Renoir i en el monument que Cagnes dedicà a l'impressionista. Posteriorment es féu un nom a França, hi exposà diverses vegades i consolidà una manera de fer situa-

da entre el modernisme i el noucentisme, molt tocada per l'academicisme i la sensualitat mediterrània.





Aurora Bertrana, davant el bust del seu pare esculpit per Guinó.

Retirat a Antony, a pocs quilòmetres de París, treballador incansable i artista cèlebre, al final, hi morí el 1973 sentint-se europeu.

Del record a l'oblit

Divuit anys després de la seva partida, el record de Guinó perdurava a la ciutat i hom es dolia que no hi hagués exposat mai més les seves obres. El comentari és d'*El Autonomista* i s'ha d'atribuir a Carles Rahola:

«Ricard Guinó, després d'haver pres part en una exposició col·lectiva d'artistes gironins, instal·lada a la sala d'actes de la Cambra de Comerç, per les fires de l'any 1908, se'n va anar a

París, on treballà amb èxit en l'escultura monumental.

Molt influït per l'escultura francesa de la fi del segle passat, hom jutja que Guinó està avui a l'alçada dels millors escultors oficials francesos.

El seu art, diu l'eminent crític Feliu Elias en *L'escultura catalana moderna*, és d'una noble construcció i d'una amplitud de composició impressionant. Guinó concebeix i realitza amb perfecció l'escultura colossal que ha d'ésser apreciada a distància. Aleshores sap simplificar amb sintetisme majestuós i just.

En l'Exposició Municipal de Primavera celebrada a Barcelona l'any 1923, Ricard Guinó presentà una estàtua de dona portant un paner de fruita,

obra de terra-cuita, i una Maternitat, grup de marbre de tamany colossal, «obra extraordinàriament bella i perfecta», a parer del crític que hem citat.

Si no recordem malament, des que se'n va anar a París, Guinó no ha exposat mai cap de les seves obres a Girona. Una gestió del Grup Excursionista i Esportiu Gironí, convidant-lo a prendre part en la projectada Exposició d'Art Plàstic de les nostres comarques, ens sembla que no fóra desencertada» (7).

Tanmateix, ni Guinó ni la seva obra no retornaren a Girona, i les circumstàncies històriques i el relleu generacional van fer que el gironí universal quedés —entre nosaltres— només per a l'oblit i la ignorància. La publicació, l'any 1972, de les memòries de Miquel de Palol, però, serví novament per iniciar el procés de recuperació.

Aquell mateix any, Francesc Fontbona va publicar a *Serra d'Or* un reportatge directe i documentat sobre la figura i l'obra de Ricard Guinó, amb el qual havia pogut parlar molt poc abans del seu traspàs, on l'escultor rememorava els anys de joventut i reconeixia que no havia estat profeta a la seva terra. L'escrit revelà, certament, tota la personalitat i la importància de l'artista (8).

Però a Girona bufaven encara vents carregats d'incomprensió i de temença. N'és una bona prova el fet que, un any abans, Aurora Bertrana es va veure obligada a denunciar el rebuig que havia merescut l'escultura que, obrada pel mateix Guinó, representava el bust de Prudenci Bertrana i que ella havia ofert a Girona, concretament a la Casa de Cultura: «Desitjava que la testa tan expressiva del gran escriptor gironí presidís una de les sales de lectura de la Biblioteca. Els lectors de Prudenci Bertrana podrien així contemplar els trets enèrgics, el front espaiós, la cabellera romàntica d'aquell artista enamorat de la seva Girona. Però la seva Girona l'ha rebutjat un cop més. Enemics subterranis viuen encara en la subterraneïtat d'una rancúnia implacable. El bust de Prudenci Bertrana no ha estat acceptat» (9).

Aquest bust, que ara és a la plaça de Catalunya, al bell mig de la ciutat, va poder sortir de la foscor per iniciativa de l'Ajuntament pre-democràtic del senyor Ribot i de l'Assemblea d'Artistes de Girona, quan s'albirava una alba diferent.

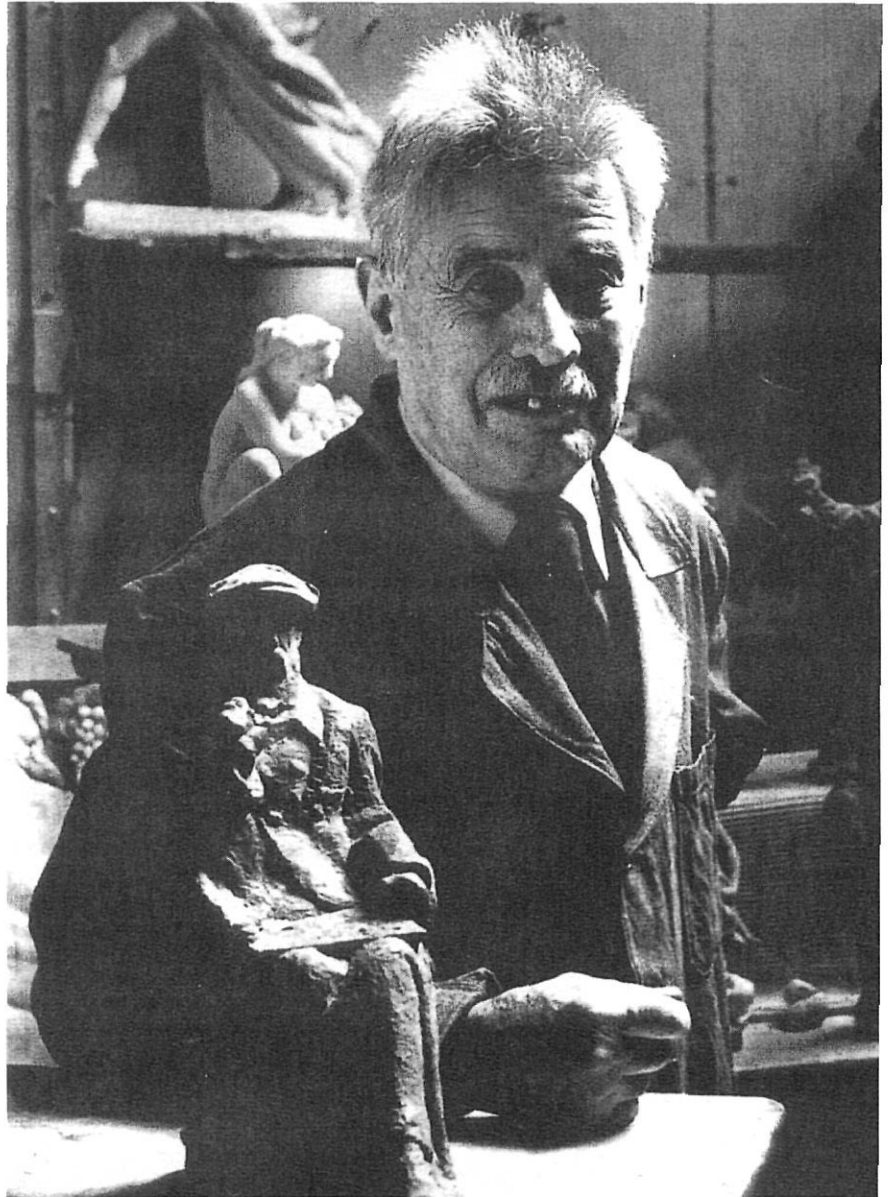
La lentitud del retorn

L'any 1982, bo i reivindicant la figura de Guinó, nosaltres mateixos escrivíem: «La grisor que domina en les institucions comporta que un dels darrers gironins universals sigui, no solament ignorat, sinó fins i tot desconegut» (10). I cinc anys després ho repetíem amb paraules similars: «En aquestes latituds locals, on es practica —amb massa assiduitat— el joc de jo et presento a tu (...) i tu a mi (...), la figura i l'obra de Ricard Guinó i Boix resulta perfectament oblidada i ignorada. (...) El cert és que són encara pendents uns contactes possibles i que la feina pot començar a Girona mateix» (11).

Cal dir que llavors les úniques mostres de l'escultura de Guinó existents a Girona es reduïen al citat bust de Bertrana, a una petita representació de Miquel de Palol, guardada per la família del poeta, a quatre figures del 1907 dipositades a l'Escola Municipal de Belles Arts i a dos bustos més que Guinó havia regalat, l'any 1908, al Museu Arqueològic i de Belles Arts (12). Però tan sols les dues primeres eren mínimament conegudes.

Finalment, però, allò que era natural i just s'ha pogut fer realitat per un gest de l'Ajuntament de Girona. Quan aquest número de la revista sigui al carrer, un acord de la institució gironina amb la Société Civile Succession Richard Guinó permetrà —a través de la compra i de la cessió— d'aplegar a la ciutat natal de l'escultor un conjunt representatiu de l'obra realitzada per Guinó durant el segon i el tercer decenni d'aquest segle, de poder contemplar d'una manera permanent algunes de les peces a la sala corresponent del Museu d'Història de la Ciutat i que l'obra «Dona arrupida al bany», signada el 1915, pugui sortir al carrer —un cop fosa en metall— i posar una nota sensible d'art en un espai ciutadà. El complement necessari de l'exposició, i que permet que, una altra vegada, puguem acollir Guinó com a veí de Girona.

Josep Clara és historiador.



Ricard Guinó, amb l'escultura de Renoir: una col·laboració decisiva.

NOTES

1. Vegeu el catàleg de l'exposició publicat per l'Ajuntament de Girona.
2. Carles RAHOLA. «La Exposició (sic) d'Art. Comentari sentimental», dins *Diario de Gerona*, 7 de novembre de 1908, pp. 3-4.
3. Miquel de PALOL, *Girona i jo*. Barcelona: Pòrtic, 1972, pp. 240.
4. Carles RAHOLA, «Ricard Guinó», dins *El Autonomista*, 2 d'abril de 1910, pàg. 1.
5. R. MASÓ i VALENTÍ, «Cròniques d'art. Exposició (sic) Guinó», dins *Diario de Gerona*, 6 d'abril de 1910, pp. 3-4. La lectura de Masó no concorda amb la de Rahola.
6. M. C. POINSOT, «Ricardo Guinó», dins *Suplemento Literario de El Autonomista*, agost 1913, pp. 44-46.
7. «Escultors gironins. Ricard Guinó», dins *El Autonomista*, 30 de juliol de 1928.
8. F. FONTBONA, «Ricard Guinó, el silenciós col·laborador de Renoir», dins *Serra d'Or*, 158 (novembre de 1972), pp. 31-32.
9. A. BERTRANA, «Dues vegades foragitat de Girona», dins *Presència*, 312 (3 de juliol de 1971), pàg. 3.
10. J. CLARA, «Ricard Guinó, un escultor gironí universal, pràcticament ignorat i desconegut a casa seva», dins *Punt Diari*, 26 de setembre de 1982, suplement del diumenge, pp. 1-2.
11. J. CLARA, «Les "mans" d'Auguste Renoir», dins *Punt Diari*, 3 d'abril de 1987, pàg. 3.
12. J. PLA CARGOL, «Comisión Provincial de Monumentos de Gerona. Un siglo de actuación. Memoria», dins *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, V (1950), pàg. 165.